

Nr 262.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
ändrad lydelse av 5 § valutalagen den 22 juni 1939
(nr 350); given Stockholms slott den 10 maj 1940.*

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350).

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 5 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350).****Härigenom förordnas, att 5 § valutalagen den 22 juni 1939 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:****5 §.**

Där för tillsyn å efterlevnad av förordnande, som Konungen jämlikt 2 § meddelat, så finnes behövt, äge Konungen stadga skyldighet att förete handelsböcker jämte därtill hörande handlingar, så ock medgiva rätt för polismyndighet, riksbanken eller tjänsteman, som riksbanken därtill förordnar, att öppna och granska brev och andra försändelser, som finnas i postverkets vård. Konungen må — — — avsedda ändamålet.

Denna lag träder omedelbart i kraft.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 april
1940.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikesärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och kommunikationsdepartementen anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss:

Enligt 4 § valutaförordningen den 25 februari 1940 (nr 97) må betalningsmedel och värdepapper ävensom fordringsbevis, vilkas företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning, icke utan riksbankens tillstånd utföras ur riket. Vidare gäller enligt 6 § samma förordning, att svenska betalningsmedel, fordringsbevis, som nyss sagts, ävensom talonger till värdepapper ej må införas till riket utan tillstånd av riksbanken. Ansökningar om tillstånd till in- eller utförsel prövas och avgöras av valutakontoret, som enligt instruktion den 25 februari 1940 (nr 125) utgör riksbankens organ för handläggning av frågor rörande tillämpningen av valutaförordningen.

I skrivelse den 16 april 1940 har valutakontoret hemställt, att erforderliga åtgärder måtte vidtagas till förhindrande av att icke medgivna valutaförsändelser expedierades till eller från utlandet. Vid skrivelsen har fogats en av valutakontorets styrelse godkänd promemoria, däri efter erinran om nyssnämnda bestämmelser i 4 och 6 §§ valutaförordningen anföres bland annat följande:

För att uppnå kontroll över att dessa bestämmelser icke åsidosättas har valutakontoret föreskrivit, att rekommenderade och assurerade försändelser till utlandet skola inlämnas öppna till postverket. Sedan det konstaterats, att utförsel må ske, skall försändelsen i vederbörande posttjänstemans närvaro tillslutas och förseglas. För försändelser till utlandet, som icke rekommenderats eller assurerats, hava motsvarande föreskrifter icke ansetts kunna meddelas. Icke heller för den post, som ankommer från utlandet, kan någon motsvarande kontroll erhållas.

Det har nu kommit till valutakontorets kännedom, att valutaförordningens bestämmelser kringgås i relativt stor utsträckning genom att till posten inlämnas oassurerade eller orekommenderade brev, innehållande betalningsmedel, värdepapper eller fordringsbevis, eller att från utlandet inkomma försändelser, innehållande införsel förbjudna värden. Den som gör sig skyldig till dylik överträdelse kan visserligen ställas under åtal, men risken för upptäckt anses liten med hänsyn till avsaknaden av möjlighet att utöva effektiv kontroll.

Varken postverket eller annan institution äger nämligen enligt nuvarande bestämmelser rätt att öppna postförsändelser för att övervaka, att valutaförordningen icke kringgås på här angivet sätt. Detta är uppenbarligen något, som med det snaraste bör ändras. Om så icke sker, löper man risk att valutarestriktionerna bliva betungande för laglydiga medborgare medan mindre nogräknade personer ostraffat kunna åsidosätta förordningens bestämmelser.

I 5 § valutalagen lämnas bemyndigande för Konungen att, därest för tillsyn å efterlevnad av valutarestriktionerna så finnes behöfligt, stadga skyldighet att förete handelsböcker jämte därtill hörande handlingar ävensom meddela erforderliga föreskrifter till förhindrande av åtgärder, som äro ägnade att uppenbart motverka vinnandet av det med förordnandet avsedda ändamålet. Detta bemyndigande är så vidsträckt avfattat, att det torde lämna Konungen befogenhet att utfärda föreskrifter i nu förevarande avseende, därvid desamma kunde beredas plats i valutaförordningen.

Valutakontorets styrelse vill för sin del tillstyrka, att Kungl. Maj:t med hänsyn till föreliggande förhållanden använder sig av denna befogenhet.

Skulle Kungl. Maj:t anse sig förhindrad att utan riksdagens hörande utfärda bestämmelser i ämnet, återstår intet annat än lagstiftning.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha i ett efter remiss avgivet utlåtande över framställningen förklarar, att fullmäktige, trots det allvarliga ingripande de föreslagna åtgärderna innebure, i nuvarande läge ej hade något att erinra mot desamma.

*Departements-
chefen.*

Enligt lagen den 12 maj 1933 (nr 182) om vissa tvångsmedel i brottmål gäller som allmän regel, att föremål, som skäligen kan antagas äga betydelse för utredning om brott eller vara genom brott någon avhänt eller på grund av brott förverkat, må tagas i beslag. Beslag får ske oberoende av brottets beskaffenhet och oavsett huruvida innehavaren av föremålet misstänkes för brottet eller ej. Vad nu sagts gäller emellertid icke brev och ej heller telegram eller annan försändelse, som finnes i post- eller telegrafverkets vård. För rätt att taga sådana försändelser i beslag äro strängare villkor uppställda än då fråga är om beslag av andra föremål. Sålunda förutsättes — förutom att försändelsen är av beskaffenhet att enligt vanliga regler vara underkastad beslag — att den skäligen kan antagas härleda sig från eller vara avsedd för den, vilken misstänkes för brottet, samt vidare att brottet är sådant, att därå kan följa straffarbete. Försändelse, som tagits i beslag, må ej öppnas eller närmare undersökas av andra än vissa i lagen angivna myndigheter.

Klart är, att med de sålunda stadgade begränsningarna i rätten att undersöka postförsändelser otillåten in- och utförsel av valutor kan försiggå utan större risk för upptäckt. Särskilt i nuvarande läge framstår det såsom oundgängligen nödvändigt, att detta missförhållande avhjälpes. Med hänsyn till arten av det ingripande, varom här är fråga, torde erforderliga föreskrifter icke böra av Kungl. Maj:t meddelas annorledes än med stöd av uttryckligt, i lag givet bemyndigande. Dyligt bemyndigande synes lämpligen kunna intagas i 5 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350) och bör innehålla, att

Konungen, där det för tillsyn å efterlevnad av meddelat förordnande om valutareglering finnes behöfligt, äger medgiva rätt för polismyndighet, riksbanken eller tjänsteman, som riksbanken därtill förordnar, att öppna och granska brev och andra försändelser, som finnas i postverkets vård.

Det förtjänar erinras, att genom lagstiftning på speciella områden under senare tid tillkommit vissa nya tvångsmedel, vilka bland annat innefatta ingrepp i det normala befordrandet av post- och telegrafsförsändelser samt i den hemlighet, som är tillförsäkrad brev, telegram och telefonsamtal. Jag syftar här på lagen den 14 oktober 1939 (nr 724) om särskilda tvångsmedel vid utredning rörande brott som avses i 8 eller 19 kap. strafflagen m. m. samt lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m. Särskilt den sistnämnda lagen — vilken närmast tager sikte på brott mot 8 kap. strafflagen samt vissa för rikets försvar eller folkförsörjning m. m. menliga brott mot 19 kap. samma lag — medger mycket långt gående ingripanden. Bland annat kan expediering av post-, telegraf-, järnvägs- eller annan försändelse inställas eller fördröjas samt försändelsens innehåll granskas och censureras, varjämte telefonsamtal kunna avlyssnas och förhindras.

I enlighet med vad förut anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *lag om ändrad lydelse av 5 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350)*.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ifrågasvarande lagförslag, av den lydelse bilaga¹ vid detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

P. J. Arrhenius.

¹ Denna bilaga, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 9 maj 1940.

Närvarande:

justitieråden EKLUND,
LAWSKI,
VON STEYERN,
regeringsrådet HJÄRNE.

Enligt lagrådet den 8 maj 1940 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 26 april 1940, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350).

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för rättsavdelningen i finansdepartementet hovrättsrådet Claes Johanson.

Förslaget föranledde följande yttranden.

Justitieråden Lawski och von Steyern:

Förslaget innebär befogenhet för de däri omnämnda myndigheterna och tjänstemännen att öppna och granska postförsändelser, även om misstanke om brottsligt förfarande ej föreligger mot avsändare eller mottagare och utan att anledning överhuvud finnes att antaga att något brott föröfvats. En så utsträckt befogenhet innefattar ett mycket starkt intrång i viktiga rättigheter, och den är naturligtvis också fullkomligt främmande för den ordinära lagstiftningen i ämnet, 1933 års tvångsmedelslag. Lagen den 9 januari 1940 om vissa tvångsmedel vid krig och krigsfara m. m. medger däremot ett sådant ingrepp men endast i fråga om brott av betydligt allvarligare och för rikets säkerhet mera hotande art än de, om vilka i förslaget är fråga. 1933 års lag torde erbjuda skydd för de fall, då anledning föreligger att antaga att en viss försändelse innehåller valuta, som ej får utföras eller införas. Att utsträcka rätten att bryta försändelser till andra fall synes oss ej böra ske, med mindre valutasmuggling genom posten skulle förekomma i sådan omfattning att valutaregleringen kan anses allvarligt hotad. Vad i ärendet anföres ger icke stöd för ett antagande, att en sådan situation föreligger eller

att det är uteslutet att komma till rätta med nuvarande svårigheter genom en tillämpning av gällande regler. Vi kunna därför icke för närvarande tillstyrka, att förslaget upphöjes till lag.

Justitierådet Eklund och regeringsrådet Hjärne:

Vi finna väl, att starka betänkligheter, på sätt justitieråden Lawski och von Steyern anført, kunna möta mot ett så allvarligt ingripande som den här föreslagna utvidgningen av rätten att undersöka postförsändelser innebär, men anse likväl, med hänsyn till nu rådande förhållanden, att dessa betänkligheter icke böra utesluta ett tillstyrkande av förslaget.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

Handwritten notes and bleed-through from the reverse side of the page, including the name "G. Lindencrona" and other illegible text.

Handwritten notes and bleed-through from the reverse side of the page, including the name "G. Lindencrona" and other illegible text.

Handwritten notes and bleed-through from the reverse side of the page, including the name "G. Lindencrona" and other illegible text.

Handwritten notes and bleed-through from the reverse side of the page, including the name "G. Lindencrona" and other illegible text.

Handwritten notes and bleed-through from the reverse side of the page, including the name "G. Lindencrona" and other illegible text.

Handwritten notes at the bottom left of the page.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 maj 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och kommunikationsdepartementen anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, lagrådets den 9 maj 1940 avgivna utlåtande över det den 26 april 1940 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 5 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350)*.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden:

Även enligt min mening kunna starka betänkligheter möta mot ett så allvarligt ingripande som den föreslagna utvidgningen av rätten att undersöka postförsändelser innebär. I likhet med två av lagrådets ledamöter anser jag likväl, med hänsyn till rådande förhållanden, att dessa betänkligheter icke böra utgöra hinder för förslagets genomförande.

Föredraganden hemställer härefter, att ifrågavarande lagförslag måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdna hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

V. Schwartz.